

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM
BERINGEN – SCHEIGOORSTRAAT

J. CLAESEN, R. VAN DE KONIJNENBURG,

SEPTEMBER 2015

COLOFON

Opgraving ☐
Vergunningsnummer:
Datum aanvraag:
Naam aanvrager:
Naam site:

Prospectie ☒
2015/330
16/07/2015
Jan Claesen
Beringen, Scheigoorstraat

Project

Archeologische prospectie met ingreep in de bodem – Beringen, Scheigoorstraat.

Opdrachtgever

SOM PROJECT nv
Het Dorlik 16
3500 Hasselt

Opdrachtnemer

ARCHEBO bvba
Merelnest 5
B-3470 Kortenaken, België
BE 0834.280.172

+32 (0)499/24.65.89
info@archebo.be

Projectuitvoering

Jan Claesen, ARCHEBO bvba
Rik van de Konijnenburg, HAAST bvba

ARCHEBO-rapport 2015/019
ISSN 2034-5615

© 2015 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoud

ADMINISTRATIEVE FICHE	i
1. INLEIDING	1
2. PROJECTBESCHRIJVING	1
3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED	2
4. BODEMKUNDIGE SITUERING EN EVALUATIE	3
6. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING	5
7. METHODE	7
8. RESULTATEN PROEFSLEUVEN	7
8.1. ARCHEOLOGISCHE NIVEAUS	7
8.2. ARCHEOLOGISCHE SPOREN EN STRUCTUREN	7
8.3. ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN	8
9. EVALUATIE, WAARDERING EN AANBEVELINGEN	9
9.1. Evaluatie en beantwoording onderzoeksvragen	9
9.2. Waardering	10
9.3. Aanbevelingen	10
10. BIBLIOGRAFIE	11
11. BIJLAGEN	11

ADMINISTRATIEVE FICHE

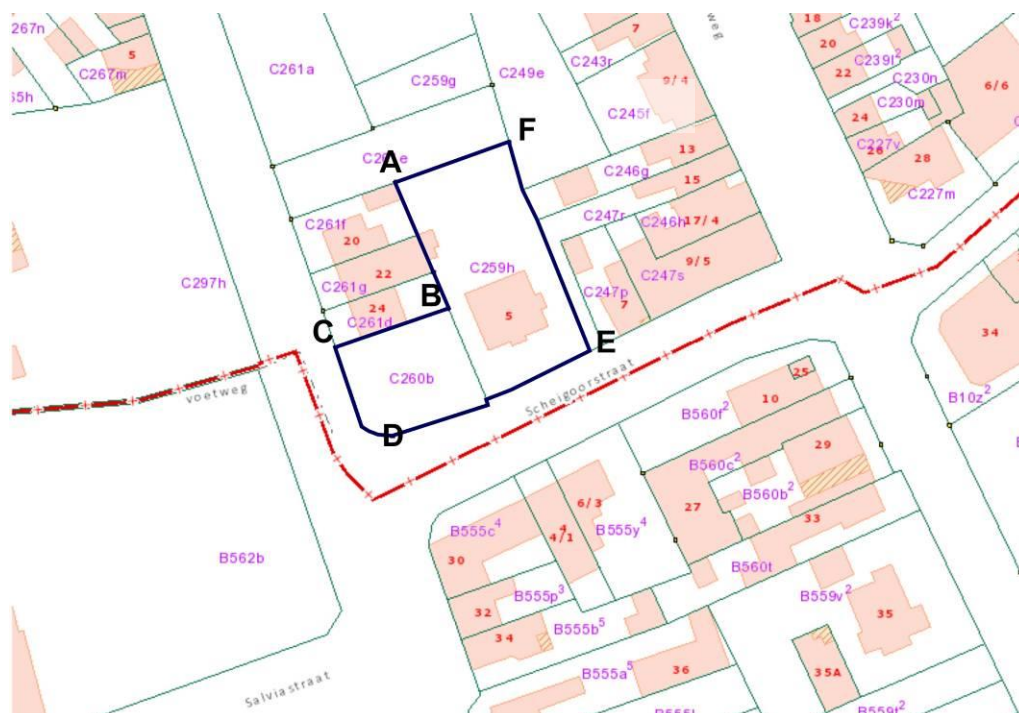
Opdrachtgever	SOM PROJECT nv	
Uitvoerder	ARCHEBO bvba	
Vergunninghouder	Jan Claesen	
Bewaarplaats archief	SOM PROJECT nv	
Bewaarplaats vondsten	SOM PROJECT nv	
Vergunningsnummer	2015/330	
Projectcode	BESC	
Vindplaatsnaam	Beringen, Scheigoorstraat	
Locatie	Provincie	Limburg
	Gemeente	Beringen
	Deelgemeente	Beringen
	Plaats	Scheigoorstraat

Lambertcoördinaten :

A	210024.980	193321.601
B	210036.024	193295.640
C	210012.095	193287.143
D	210022.916	193268.656
E	210064.502	193286.317
F	210047.417	193329.391

Kadaster (CadGIS 2015)

Afd.1, sec. C percelen : 259H & 260B.

Kaart onderzoeksgebied

Begin- en einddatum terreinwerk	25/09/2015
Grootte projectgebied :	1618 m^2 - bouwput $396 \text{ m}^2 = 1222 \text{ m}^2$
Grootte onderzochte oppervlakte :	$124 \text{ m}^2 = 10.14\%$

1. INLEIDING

Binnen de stedenbouwkundige vergunning voor appartementen met ondergrondse parking werd een archeologische prospectie met ingreep in de bodem opgelegd door het Agentschap Onroerend Erfgoed aan de bouwheer.

De opdracht werd door de bouwheer, SOM PROJECT nv, toegekend aan ARCHEBO bvba op 9 juli 2015.

De prospectievergunning werd afgeleverd op 16 juli 2015.

Dit document vormt het eindrapport van deze opdracht.

2. PROJECTBESCHRIJVING

Doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om in situ behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden? Welke elementen uit de historische documentatie wordt bevestigd/weerlegd door de prospectie?
- Wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen op het archeologisch erfgoed?
- Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Werden er resten aangetroffen van de verdedigingswerken (stadsmuren, wallen of grachten)? Hoe was de opbouw van deze elementen?
- Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?
- Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de coupes op de stadswal en gracht? En hoe zijn die over de verschillende coupes heen gelinkt?
- Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?
- Kunnen er afbakeningen gemaakt worden naar chronologie, ruimte (omvang, verspreiding, indeling site, ruimtelijke relaties) en functie (incl. de argumentatie)?
- Wat is de verwachte en vastgestelde bewaringstoestand van de sporen/ van de verschillende afbakeningen / van de vindplaats in zijn geheel?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:

- Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

De opgeleverde eindproducten omvatten (in overeenstemming met de BVS):

- Het eindrapport
- Het werkputinplantingsplan
- Sporenplannen
- Het onderzoeksarchief, met onder meer:
 - Inventarislijsten vondsten, sporenbeschrijving, plannen/tekeningen, foto's
 - Dagboek
 - Rapport
 - Foto's, plannen/tekeningen, profieltekeningen en beschrijvingen
 - Vondsten

3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED

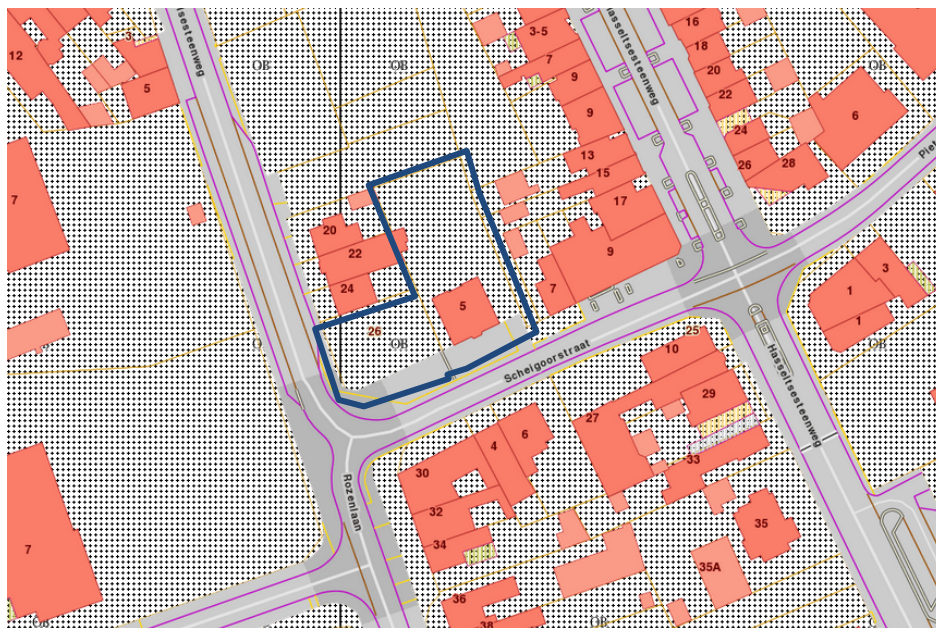
Het projectgebied bevindt zich ten zuiden van het centrum aan de rand van de stad Beringen. In het westen wordt het terrein begrensd door de Rozenlaan, ten zuiden loopt de Scheigoorstraat. In het oosten en het noorden vormen respectievelijk de Hasseltsesteenweg en Markt de begrenzing. Kadastraal valt het terrein onder afdeling 1, sectie C, percelen 259H & 260B.

Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied in blauw (NGI, 2015).

4. BODEMKUNDIGE SITUERING EN EVALUATIE

Het terrein is gelegen aan de rand van het centrum van Beringen en staat op de bodemkaarten geregistreerd als OB, onder bebouwing.

Figuur 2: Uittreksel van de bodemkaart van Vlaanderen met het onderzoeksgebied in blauw (DOV, 2015).

Tijdens het onderzoek kon de bodemkundige situatie in detail bekeken worden. Het profiel in werkput 2 kan worden beschouwd als het meest representatieve voor het terrein.

Figuur 3 : Zuidoostprofiel in werkput 2 (ARCHEBO bvba 2015)

In het profiel van werkput 2 vallen 4 niveaus te onderscheiden. Bovenaan werd er steenpuin en grind aangetroffen dat dienst deed als verharding voor de parking. Hieronder bevindt zich een donkerbruine Ap1-horizont. Deze horizont bevat zeer veel humus, baksteen en houtskoolfragmenten. Tevens werd in dit niveau vlakglas aangetroffen. Hieronder bevindt zich een Ap2-horizont. Deze horizont is minder donker dan de Ap1 en bevat minder humus. Aan archeologische vondsten leverde dit baksteenfragmenten, leisteen en een zeldzaam stuk aardewerk op. Als meest recent aardewerk werd een stuk steengoed uit Westerwald aangetroffen; eind 18e - 19e eeuw. Wat tevens opvalt is de hoge bioturbatiegraad van graafdieren op dit niveau. Dit kan wellicht verklaard worden door het feit dat deze percelen als moestuin/weide dienst deden in de late 18e eeuw.

Een laatste horizont is de C-horizont. Het moedermateriaal bestaat uit glauconiet houdend zand met zeer veel brokken ijzerzandsteen.

Figuur 4 : Profiel in werkput 3 (ARCHEBO bvba 2015).

In werkput 3 werd een gelijkaardig profiel aangetroffen. Echter is de A1 horizont hier afgegraven geweest en vervangen door een blauwgrijze zandlaag met klei. De C-horizont is hier gereduceerd zodoende het glauconiethoudend zand een groene kleur heeft.

5. GEPLANDE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

SOM PROJECT nv zal op het terrein de bouw van appartementen met ondergrondse parking realiseren. De appartementen worden parallel aan de Scheigoorstraat opgetrokken en zullen aansluiten tegen de huidige bebouwing langs de Rozenlaan. Voor de aanleg van de ondergrondse parking zal het bouwblok 3m diep worden uitgegraven.

inplanting cfr. nieuwe invalsweg 1/250

Figuur 5 : Plan van de nieuwe toestand (Drieskens & Dubois)

6. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Het onderzoeksgebied ligt binnen de historische kern van de stad Beringen aan de voormalige stadswallen. Volgens een archeologisch bureauonderzoek dat werd uitgevoerd door HAAST dat werd uitgevoerd voor de aangrenzende percelen in het noorden, zouden de oude stadswallen zich in het plangebied bevinden.¹ Alleen op de schets van Robert Péril (vroeg 16de eeuw) wordt de omwalling weergegeven als een muur met kantelen en torens. Op later cartografisch materiaal zijn er geen muren weergegeven maar stadswallen en -grachten.

Op de Farriskaart is er geen bebouwing aanwezig en werden de percelen gebruikt als moestuin.

¹ VAN DE KONIJNENBURG, R., *Archeologische prospectie Beringen, Rozenlaan*, HAAST rapport 2013-02.

Figuur 6: Detail van de Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van het plangebied in blauw volgens georeferentie. Vermoedelijk ligt het reële gebied iets meer noordelijker boven de huidige Scheigoorstraat (KBR, 2015).

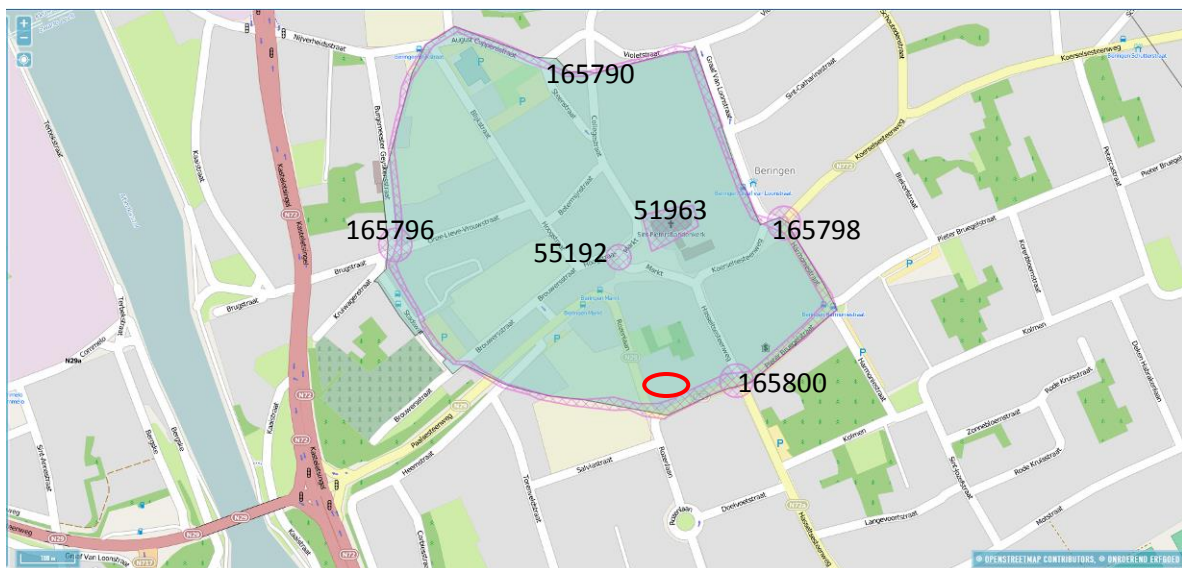
Figuur 7: Vandermaelenkaart met aanduiding van he plangebied in blauw (KBR. 2015).

Beringen werd voor het eerst vermeld in 1120. Op de middeleeuwse stadsomwalling lagen drie poorten op de drie belangrijkste invalswegen; de Diesterse poort, de Hasseltse poort en de Koerselse poort (CAI-locatie 165790, 165796, 165798, 165800). In 1826 werden de wallen en de Diesterse en Koerselse poort gesloopt, de Hasseltse poort verdween daarentegen pas aan het einde van de 19de eeuw (1883).

Volgens de Inventaris van het Archeologisch Erfgoed ligt het projectgebied binnen de historische stadskern van Beringen. Over Beringen is weinig archeologische informatie beschikbaar. Verspreid over Groot-Beringen werden een beperkt aantal losse vondsten uit de steentijd gevonden. Bij de turfwinning 'De Slaag' aan de Zwarte Beek vond men een bronzen hulsbijltje uit de late bronstijd. Uit de vroege ijzertijd dateert het urnengrafveld op het toponiem Kleine Geiteling, ten noordoosten van de stadskern. Net ten noorden van de stadskern, in Vigor, werd een muntschat uit de late ijzertijd aangetroffen. Uit de Romeinse periode zijn wat verspreide vondsten gekend, waaronder scherven, glas en munten in de Kleine Geiteling.

In het historisch centrum van Beringen werd er slechts op twee plaatsen archeologische relictten teruggevonden. Tijdens rioleringswerken op het marktplein kwam een oude waterput aan het licht (CAI-locatie 55192). Opgravingen in de Sint-Pietersbandenkerk toonden aan dat er in de 9de-10de eeuw al een kleine zaalkerk met aansluitend koor op die plaats stond (CAI-locatie 51963). Er werden ook verschillende graven aangetroffen. Archeologisch vooronderzoek op het terrein van de

basisschool De Step (Paalsesteenweg en Salviastraat) leverde geen informatie op. Een vooronderzoek in de Rozenlaan, binnen de middeleeuwse stadsomwalling, leverde geen archeologisch relevante informatie op.

Figuur 8: Plan CAI met aanduiding projectgebied en vondstlocaties. (CAI 2014)

7. METHODE

Alvorens proefsleuven werden aangelegd werd de bestaande bebouwing afgebroken onder begeleiding van een archeoloog. Het gebouw was onderkelderd en gefundeerd met een betonplaat van 50cm dikte. De kelder was tegen de noordwand bijna 3m diep uitgegraven. Ten westen bevonden zich nog 3 putten (bezinkput, regenput en septische put) naast het gebouw die tot 2m diep waren ingezet.

De proefsleuven werden volgens de methode van continue sleuven aangelegd. Hierbij werden de sleuven dwars op de Scheigoorstraat gezet. Op de plaats waar bebouwing werd afgebroken werden geen sleuven aangelegd aangezien deze tot 2m onder het archeologisch niveau zaten. De afgraving gebeurde door een kraan op rupsbanden van 21 ton met tandeloze graafbak van 2 m breed. In totaal werden 4 proefsleuven aangelegd met telkens een profielput aan de kop.

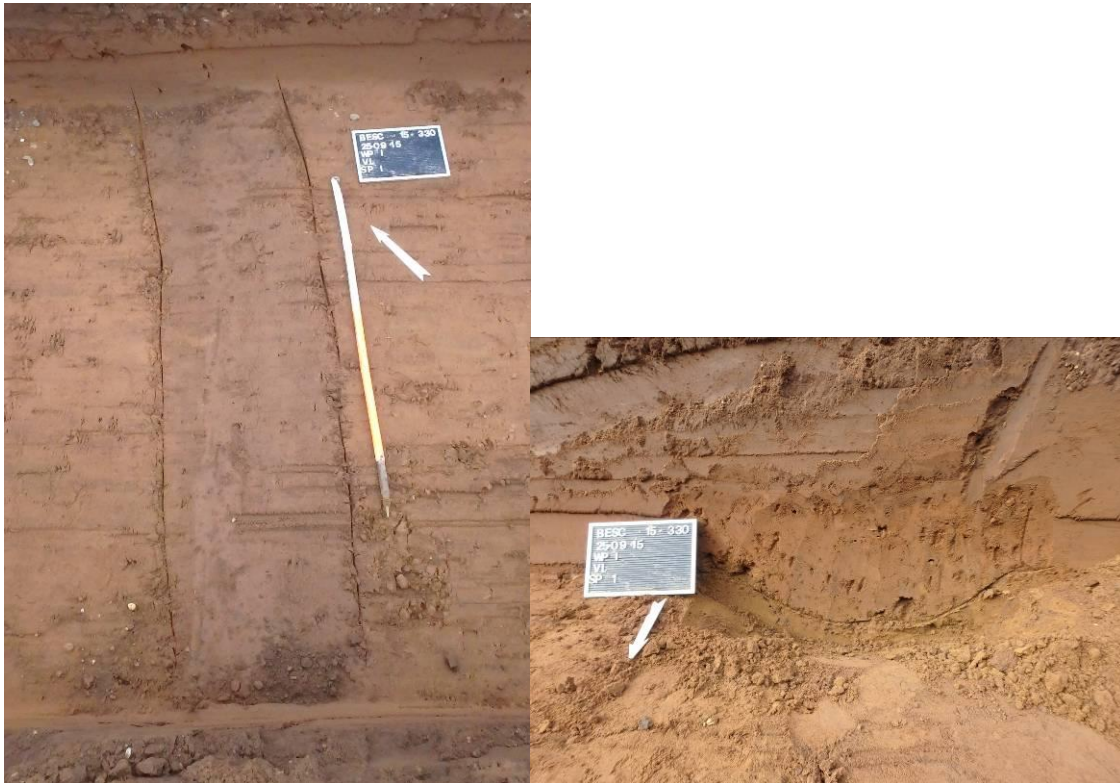
8. RESULTATEN PROEFSLEUVEN

8.1. ARCHEOLOGISCHE NIVEAUS

Er werd één archeologisch interessant niveau aangetroffen. Dit niveau bevond zich op gemiddeld 75 cm tot 90 cm onder het maaiveld.

8.2. ARCHEOLOGISCHE SPOREN EN STRUCTUREN

Er werden 3 sporen aangetroffen waarvan 2 sporen een structuur vormen. Spoor 1 uit wp 1 en spoor 1 uit wp 2 vormen een greppel. De greppel is ondiep bewaard (15cm) en bevatte geen dateerbare vondsten. Mogelijk gaat het om een kleine afwateringsgreppel in de veronderstelde moestuinen. Aangezien de greppel aansluit bij de Ap2horizont is deze wellicht ook in deze periode te dateren : eind 18^e eeuw.

Figuur 9 : Links de greppel in het vlak, rechts de greppel in doorsnede (ARCHEBO bvba 2015)

In werkput 2 werd een afvalkuil aangetroffen met houtafval. Deze kuil is machinaal gegraven en vermoedelijk aangelegd bij de bouw op een aangrenzend perceel.

Figuur 10 : Spoor 2 in werkput 2 (ARCHEBO bvba 2015).

8.3. ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN

Er werd 1 stuk aardewerk ingezameld. Het stuk werd aangetroffen onderaan de A2horizont in werkput 3. Dit stuk steengoed uit Westerwald dateert deze horizont op het eind van de 18^e tot 19^e eeuw.

Figuur 11 : Steengoed uit Westerwald uit de A2horizont (ARCHEBO bvba 2015).

9. EVALUATIE, WAARDERING EN AANBEVELINGEN

9.1. EVALUATIE EN BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

- Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden? Welke elementen uit de historische documentatie wordt bevestigd/weerlegd door de prospectie?
 - o Er kan bijna met zekerheid gesteld worden dat eind 18^e eeuw deze percelen onder moestuin lagen. Op het beschikbare kaartmateriaal is dit juist aangegeven zodoende deze informatie hier betrouwbaar lijkt.
- Wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen op het archeologisch erfgoed?
 - o De bebouwing bevatte uit een kelder die tot meer dan 2m onder het archeologisch vlak was uitgegraven. Tevens waren er bezink- en beerputten aanwezig naast de bebouwing die door het archeologisch niveau snijden.
- Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?
 - o De natuurlijke bodem werd op gemiddeld 75 cm diepte onder het maaiveld aangetroffen
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
 - o Er werden 3 sporen aangetroffen. 2 sporen maken deel uit van een greppel die wellicht voor 1800 moeten dateren. Een laatste spoor is een afvalput die vermoedelijk kan gelinkt worden aan de bouwactiviteiten op een aangrenzend perceel.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
 - o Alle sporen zijn antropogeen.
- Werden er resten aangetroffen van de verdedigingswerken (stadsmuren, wallen of grachten)? Hoe was de opbouw van deze elementen?
 - o Er werden geen resten van verdedigingswerken aangetroffen.
- Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?
 - o Er werden geen sporen in stratigrafisch verband aangetroffen.
- Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de coupes op de stadswal en gracht? En hoe zijn die over de verschillende coupes heen gelinkt?

- De stadswal werd niet aangetroffen.
 - Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?
 - nvt
 - Kunnen er afbakeningen gemaakt worden naar chronologie, ruimte (omvang, verspreiding, indeling site, ruimtelijke relaties) en functie (incl. de argumentatie)?
 - Vermoedelijk waren deze percelen gedurende een lange periode in gebruik als moestuin of als weide.
 - Wat is de verwachte en vastgestelde bewaringstoestand van de sporen/ van de verschillende afbakeningen / van de vindplaats in zijn geheel?
 - nvt
 - Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
 - nvt
 - Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
 - De geplande ruimtelijk ontwikkeling zal het gehele perceel verstoren.
 - Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
 - nvt
 - Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - nvt
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - nvt
 - Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- nvt

9.2. WAARDERING

Er werden slechts 2 sporen aangetroffen die enige archeologische waarde hebben. Het gaat om een greppel die in werkput 1 en 2 kon worden gevolgd.

Vermoedelijk hebben deze percelen lange tijd onder moestuin gelegen en werden mogelijk zelfs nooit bebouwd in het verleden. Deze moestuin periode kon zowel in dit onderzoek worden vastgesteld (hoge bioturbatiegraad) als in het kaartmateriaal.

Er werden geen restanten van verdedigingswerken aangetroffen.

9.3. AANBEVELINGEN

Ons advies luidt dat het terrein best kan worden vrijgegeven.

10. BIBLIOGRAFIE

AGIV (Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen) (2011), <http://www.agiv.be/gis/>.

CAI (Centrale Archeologische Inventaris) (2011), <http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/>.

Koninklijke Bibliotheek van België (2010), Ferrariskaart, http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html.

Van de Konijnenburg, R., *Archeologische prospectie Beringen, Rozenlaan*, HAAST rapport 2013-02.

11. BIJLAGEN

- Fotolijst
- Sporenlijst
- Vondstenlijst
- Plannenlijst

FOTOLIIST							
Fotonummer	Werkput	Overzichtsfoto	Spoor	Profiel	Coupe	Opmerkingen	Datum
1		x				uitname kelder	23/09/2015
2		x				bezink- en beerputten	23/09/2015
3	1			noord			25/09/2015
4	1			noord			25/09/2015
5	1		1				25/09/2015
6	1	x					25/09/2015
7	2			zuid			25/09/2015
8	2			zuid			25/09/2015
9	2	x					25/09/2015
10	2		1				25/09/2015
11	2		2				25/09/2015
12	3			zuid			25/09/2015
13	3	x					25/09/2015
14	4			noord			25/09/2015
15	4	x					25/09/2015
16	4	x					25/09/2015
17	4	x					25/09/2015
18	1		1		c		25/09/2015

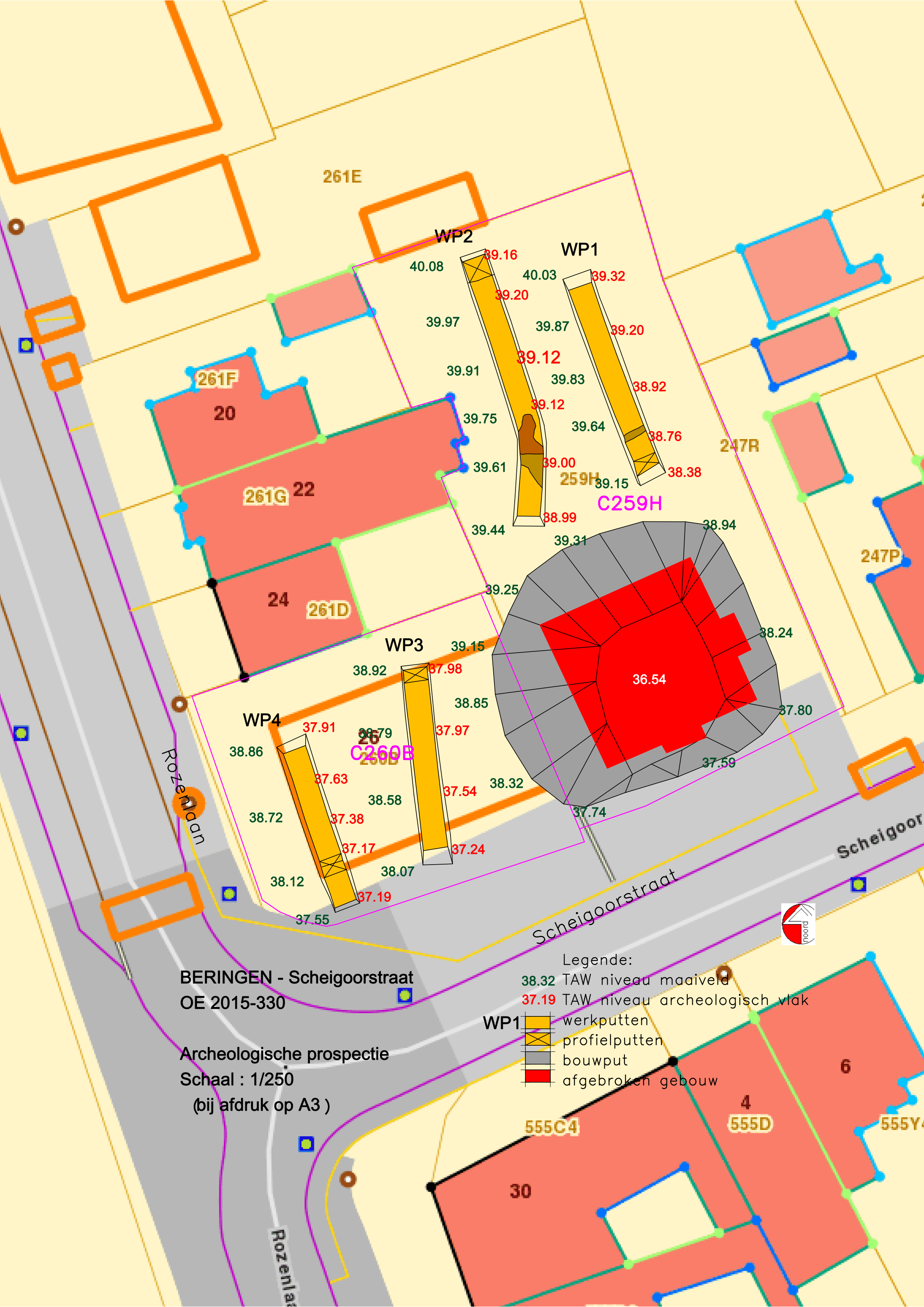
SPORENLIIST						
Spoornummer	Werkput	Vlak	Vorm	Kleur		Datering
				hoofdkleur	bijkleur	
1	1	1	rechthoekig	bruin	bruin	18e-
1	2	1	onregelmatig	bruin	bruin	18e-
2	2	1	rechthoekig	zwart	blauw	

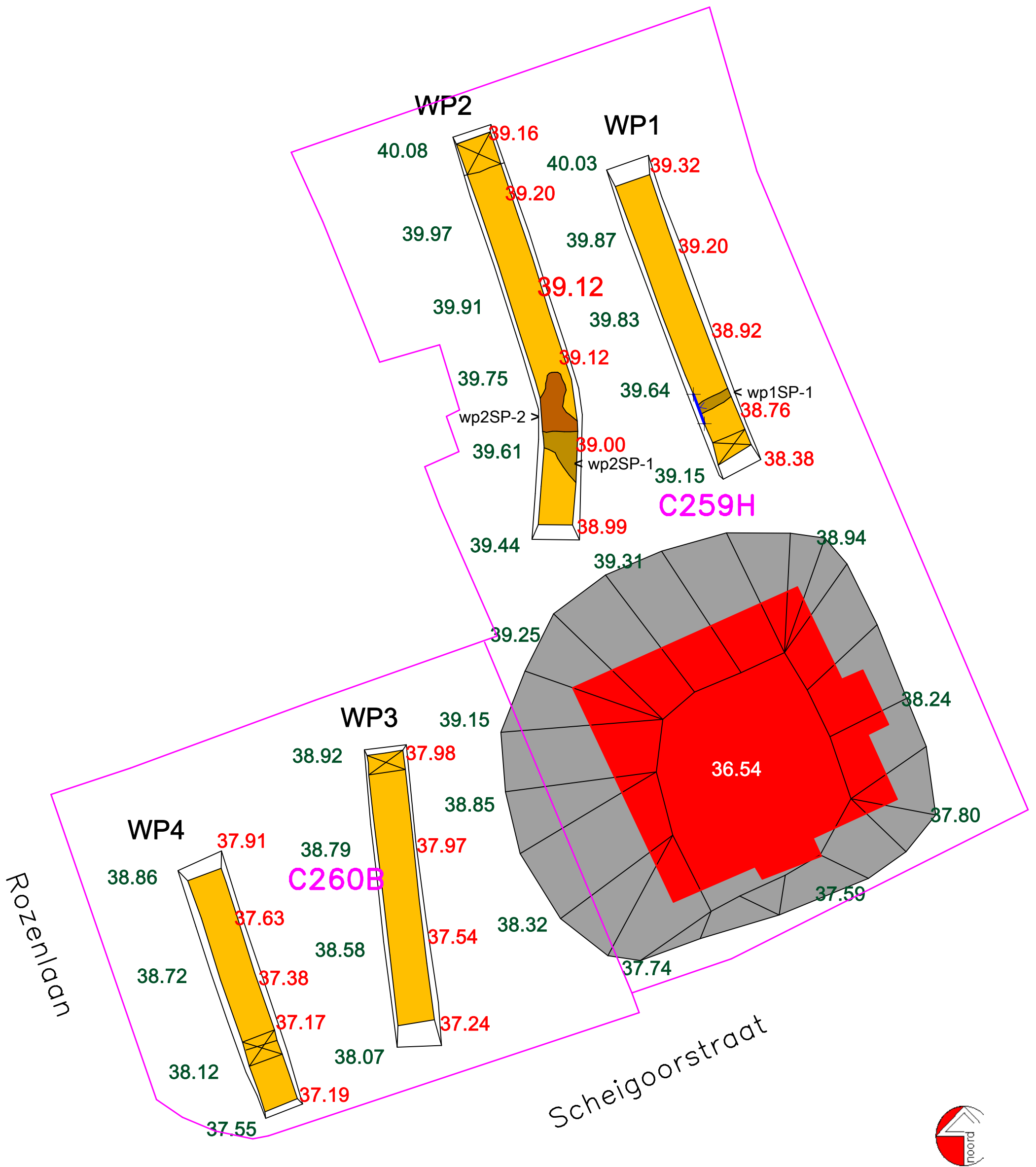
VONDSTENLIIST						
Vondstnummer	Werkput	Vlak	Spoornummer/losse vondst	Materiaalsoort	Determinatie	Datering
1	3	aanleg	in horizont A2	aardewerk	Steengeod uit Westerwald	eind 18e tot 19e eeuw

PLANNENLIIST

Plan 1 Allesporenplan op kadaster

Plan 2 Allesporenplan

BERINGEN - Scheigoorstraat
OE 2015-330

Archeologische prospectie
Schaal : 1/200
(bij afdruk op A3)

- Legende:
- 38.32 TAW niveau maaiveld
 - 37.19 TAW niveau archeologisch vlak
 - WP1 werkputten
 - profielputten
 - bouwput
 - afgebroken gebouw
 - coupelijn en -haak
 - < wp1SP-1 = werkput 1-Spoor1